

Bieńkowski, Tadeusz

"Brevis commentatio nautica", Bartłomiej Keckermann, Gdańsk 1992 : [recenzja]

Rozprawy z Dziejów Oświaty 36, 195

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bartłomiej Keckermann, *Brevis commentatio nautica*. Wstęp i opracowanie Kazimiera Augustowska, przekład Anna Siemiginowska, Gdańsk 1992, s. 177, ilustr.

Wydanie w oryginale łacińskim i w przekładzie polskim dawnego tekstu szkolnego i to tekstu skądinąd wybitnego, można uważać za swego rodzaju wydarzenie godne odnotowania i oceny.

Kazimiera Augustowska, badaczka piśmiennictwa geograficznego pochodzącego z terenu Pomorza Gdańskiego, wybrała spośród wielu innych tę właśnie rozprawę Keckermanna i uznała za godną wznowienia i przekładu. Wybór był trafny. Na rozprawę złożyły się bowiem wykłady prowadzone przez Keckermanna w Gdańskim Gimnazjum Akademickim w 1603 r. Jak ustaliła Augustowska, był to pierwszy systematyczny wykład oceanografii na ziemiach polskich. Tekst ten jest wyjątkowo zasobny w informacje. Poucza on bowiem o sposobie konstruowania wykładu w Gimnazjum Gdańskim na początku XVII w., przynosi dane o źródłach wiedzy autora wykładu, celu i charakterze dydaktycznym samego wykładu oraz mnogości praktycznych wskazówek dotyczących żeglugi morskiej.

Właściwy tekst rozprawy Keckermanna poprzedza w omawianej publikacji obszerna, liczące 64 strony wprowadzenie pióra Kazimieri Augustowskiej. Autorka przypomniała postać Keckermanna, jego studia i zainteresowania, problematykę publikacji i wykładów prowadzonych w Gdańskim Gimnazjum Akademickim ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień geograficznych. Streściła też rozprawę.

Szczegóły i wskazówki geograficzne i oceanograficzne w rozprawie – wykładzie Keckermanna zostały podane w pewien określony sposób. Czytelnik wrażliwy na aspekt metodyczny tekstu, łatwo ten sposób wykładania Keckermanna dostrzeże. Otóż łączył on rozważania teoretycz-

ne ze wskazówkami praktycznymi, a w argumentacji odwoływał się zarówno do rozumu i logiki jak i wyobraźni i uczucia. Te cechy wykładu swego profesora dostrzegli już ongiś jego uczniowie. Jeden z nich „Abraham Wysocki Wielkopolein” w przedmowie do rozprawy podkreślał, że Keckermann zwykł w swych wykładach wskazywać na rzeczywiste korzyści materialne i satysfakcje emocjonalne zawarte w przekazywanej wiedzy.

Tekst łaciński rozprawy *Brevis Commentatio nautica* przedrukowano fototypicznie według wydania z 1611 r. w Hanau. Umieszczenie tekstu łacińskiego przed tłumaczeniem polskim jest słuszne, przydatne szczególnie dla historyków wychowania specjalistów epoki. Tłumaczenie polskie jest poprawne i przybliża tok rozumowania Keckermanna. Tłumaczenie to jednakże jest pozbawione jakiegokolwiek komentarza historycznego czy rzeczowego. Uważam to za brak i to dotkliwy całej publikacji. W tekście bowiem są aluzje do wydarzeń które wymagają objaśnienia (np. s. 153: „wydaje się, że i nasza ojczyzna zawdzięcza swą wolność sile i szybkości jedynego okrętu, zanim podczas wojny za króla Stefana, po przzerwuceniu mostu na Wiśle, została zajęta i wówczas z największym bólem dostrzeżono, że twierdzę morską opanował wróg.”). Tylko dobry znawca historii politycznej drugiej połowy XVI w. może się zorientować, do jakiego epizodu Keckermann tutaj nawiązywał.

Brak indeksu osób, w który powinna być wyposażona każda publikacja naukowa, utrudnia odnalezienie informacji o autorach, których nazwiska są rozproszone w tekście.

Tadeusz Bieńkowski

Piotr Paweł Barczyk, *Aktywność kulturalno-oświatowa polskich instytucji pozaszkolnych na Górnym Śląsku (1848–1939)*, Katowice, 1992, s. 208.

Badania nad działalnością instytucji oświaty pozaszkolnej na Górnym Śląsku prowadzone są od dawna, lecz dotąd brakowało syntetycznego obrazu ukazującego społeczną aktywność kul-

turalno-oświatową w tym regionie. Lukę tę wypełnia monografia P. Barczyka. Jest to praca typu historyczno-kulturowego podejmująca problem wychowania społeczno-patriotycznego